

КАРПАТСКА РУСЬ

KARPATSKA RUS'

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT YONKERS, NEW YORK AND OTHER MAILING ADDRESSES

Ч.6 ЮНКЕРС Н.Й. 12 ГО МАРТА 1999, YONKERS, N.Y., MARCH 12, 1999, VOL. LXXII, NO. 6

КОРОТКЫ ВОЯЦКЫ СПОМИНЫ

Од 1945 р. місяць май то історичний ден кінця страшной 2-гой світової войны, ден радости народів світа і перемоги над гітлеровським фашизмом. 8-9 мая і для нас лемків ма історичне значиня, бо в побіді і нашы войякы з Лемковины брали немалу участь в рядах ЧА, ПВ і Чехословацкого II Корпусу. Знаме, же в тім часі лемкы служыли і в інших армиях світу, де шмарила їх еміграційна доля – хибаль найвече до США, Канади, але тыж в західних краях европейскых. Тівко їх было в ріжних армиях – ниhto не може докладні повісти, бо неє до того часу виданя твору, який бы хоч приблизно дав нам інформацію.

Велике число наших молодых войяків покликано до польской армії вересньовом мобілізаціом в 1939 р., яка дала початок другой войны. Не мало войяків в тім часі з Лемковины служыло в войсковых частинах ПВ, які стали до фронтовой обороны краю нападеного німецькыма войсками. Єднак найбівше лемків нашлося в рядах Червеной Армії як охотники – добровольцы, коли совітскы войска почали визволяти полудньовы районы Польщі, Карпаты, Лемковину і Пряшівщину на Словації. Была то найбівша участь лемків в борбі з німецькым окупантом. Самы ишы жыючы войякы – фронтовці негодны повісти тівко їх было в ріжних дивізіях на фронтах од Карпат до Праги і Берлина. Бівшіст оцінят, же не менше як 8 тисяч, а тівко бівше – трудно повісти.

Бывших фронтовців-ветеранів остає серед нас што раз менше, бо то юж 45 років минуло. Крім тых, што остали і жыют в Польщі, найбівше нашлося в Совітскому Союзі, переселеных і выгнанных з рідных гір в 1945-46 роках.

Остатньо, перебуваючи на Україні – випадково стрів єм во Львові єдного з бывших охотників, якого доля покликала на войну з той північно-східной части Лемківщины, яку декотры історикы нежычливо назвали «замішанці» (острів лемків на північ од Коросна). Быв то Павло Когут родом з села Петруша Воля. При спітканю під «Інтуристом» звідав єм ся ци могу дашто записати з його военных пережыть. З усмішком на лицах і кус зо сызами в очах одповів мї: «Та чомбы нїт». Я доповив, же я не журналіст, лем люблю што могу писати, што мї найближе з рідного гнізда. Наша бесіда (шкода, же коротка) зачалася зворушливо, бо ко-

ли военний інваліда високий пристійний мужчина з паличком в руках зачав згадувати молоды roky і час окупаційний, то обом нам пхалися сызы в очах. Мав Павло 17 років, як німці взяли го до «юнаків», званых «Бавдінкстом» і чомси приділили го до польского юнацкого робочого одділу. Кус їх школили муштры, а вече гнали до роботы, а істи давали марні.

Польскы юнакы з сусідних сел знали з якого він села і же неє поляком, то декотры з них, а окреме командуючи, зачали му докучати і визивати українцьом, русіном. Понижали го і бівше як своїх гнали до роботы. Не вытримав того і втік домів. Скоро за ним пришла «жандармерия» німецька і загрозила родичам розстрілом або одосланьом до концтаборів на замученя если сын ся не зголосит до

юнацкых кошар. В тім часі Павел скривав ся в сусіда і встрашив ся о долю родичів. Німці обіцяли, же як буде в дома і пояснит причины втечи – то нич му не буде, даруют. Хтоси в тім кус поміг зо знайомих родичів і молодий юнак зголосився, а по його переслуханю было легше, юж не докучали з причин національных. Робочу службу пережыв і вернув домів помагати газдувати.

Вшытко то барз цікаве, але мене найбівше цікавила фронтова дорога Павла. І ото його слова, як бывшего войяка: «Рік 1944, серпень. Зо сходу зближався фронт. Чув єм, же тым разом треба буде найтися в рядах войск, на котры зме чекали, же скоро визволят нас з-під німецькой неволі. Так ся і стало. Пішло нас з села 17 молодых парібків. Мав єм юж 20 років. Школили нас коло місточка Динева. Быв єм приділений до роты кульометчиків (машингвери). По присязі – на фронт до боїв о Дуклянський перевал, в яких визволяв сел села, як памятам, Мшану, Смеречне, Ропянку, Вильховец. Іншы не памятам. В боях дуже наших згинуло. Мы атакували, а німці сідили окопаны. Запала дощова осін, в окопах мокро і холодно, бо зближалася зима. Войякы почали хворіти, появився тифус. По перейстю войск Чехо-

словацкого Корпусу і наших од Зиндрановы і Барвінка на словацку землю – наша лінія фронту од 6.X.44 р. станула в місци.

До нового 1945 року перегрупували нашы войска в підготовци зимовой офензивы. Мою роту направили до удару на Змигород-Ясло. Командир роты Василь Рибаків – лейтенант перевів з войсками бесіду перед новыма боями, аби піднести духа до дальшых боїв – з надійом якнайскорше дійти до Берлина.

12.I.1945 р. рушыла січньова карпатска офензива. Першу і другу німецькы лінії і оборонны бункры нашы войска скоро перервали і бункры заняли. В атаку о третю оборонну позицію мене ранила німецька куля в ліву ногу. Бої не переставали, а я лежу в окопі і не было близко санітар-

но-лікарской помочи. А то зима, 17 градусів морозу. Дер єм нечисту сорочку і сам овязував рану, бо кров текла што раз міцніше. Чув єм ся послаблений. Ишли друга і третя лінія наших войск. Кричав єм і пришла санітарна поміч, яка перевезла мене і інших раненых до шпиталя в Кросні. Там зараз зробили першу операцію ноги. Грозило єй одрізаня, лем зычливий лікар оставив на прїбу, як ся буде гоїти. І уратував мї ногу, хоч до гнес неє она здорова. Рана гоїлася довго. 7 місяців єм хворів в ріжних шпиталях, в яких старшы віком і слабшы на здоровлю поранены солдаты вмерали. Мій молодий орга-

нізм був бівше одпорний, міцніший і пережыв єм.

9 мая був величаво радісним дньом і для нас хворых. Знав єм, же на фронт юж і так не піду і не буду здобывав Берлин, чого єм так прагнув. Признали мї медалі «За отвагу», «За перемогу» і іншы. Одважний то я був, а перемоги моєй в Берліні не было, але рахус ся участь в тій страшній войні. На ранені нозі мїг єм штора раз ліпше ходити і 12 серпня 1945 р. був єм з войска звільнений з Проскурова (обл. Хмельницька). Одталь потягом рушыв єм в дорогу до рідного села, з пересідками через Ряшів до найближшой ста-

ції Пшибувка. А дальше 4 км пішком. В ріднім селі юж не было моєй родины і никого не нашов єм з наших лемків. (В тім місци мій співбесідник розжалився міцно). Потім од знайомого сусіда-поляка довідав сь ся, же мусіли вшыткы выїжджати, бо приїхали з-за Буга польскы родины репатриянты і страшно докучали нашым. Творили банды і ночами нападали, же з їх рук дуже наших лемків згинуло.

По трудні дорозі сів єм дос голодний – тай виняв з войскового мішка сухарі. Смотрю вколо на рідне село, рідну хыжу, церковку і самы сызы пхалися з думками: – За што я воював, за што ранений в боях і де тепер мї нти? Я в солдатскім мундурі, але без зброї. Оставати там я не мїг, бо і мене дакы бандиты могли знищити. Рушыв єм до Кросна і Сянока, одкаль Военна команда дала направлення на схід і так я ту. О жыттю дальшым волю вам гнес не оповідати. Было оно тяжке, гірка доля і родинна не минула. Нияк ся не уклало моє жытя. Може другим разом оповім, бо і часу маме мало тепер». (З 17 охотників – 11 згинуло в боях).

Лем тівко з оповіданя Павла Когута, бо підышов до нас його брат Петро, тыж ветеран войны, знаний широко лемківський діяч во Львові, на Україні і не лем. Просив єм обох братів абы описати так цікавы спомины жытьовы і военны, абы оставити сліди минулого для нашой історії. Обіцяли. Сіли зме разом на пару минут при столику, на який Павло положыв виняту з торбинкы пляшку, тай ви-

(Продовженя з ст.2)

пили зме по погаріку грузинського коняку із нагоди першого спітканя і бесіди з земляком Павлом, бывшим вояком ЧА, но і за ліпшу долю лемків. Вірю, же ся ищи стрігиме і ширше, докладніше побесідуєме.

То лем єден приклад гіркої долі наших учасників війни, борців за нашу волю, рівність і... А што ся з нами стало по

війні? — дає одповід бесіда з Павлом. Того горя забыти не можна і дознаных кривд ништо юж нам не направит. Хоч якбызме хотіли забыти военны і повоенны пережытя, бо теми тоты на гнесні часи іншы і політично, то о тых фронтовиках, котры оддали жытя і проливали кров за наше жытя, николи забыти не можна. А май і не тівко — то історичний місяць для

тых спогадів. Лем для нас не каждый май по війні був еднакий. В 1945 році радісний з кінця війни, перемоги, але 2 рокы пізніше для нас май трагічний, який приніс остатне выгнаня з рідной землі, хыжы — багнетовом акціом «Вісла» в 1947 році.
Ф. Гоч

РОДНЕ ГНІЗДО

(Продовження з ч. 5 "КР")

— Цисарь с нами, Юрку, — продолжал ласкаво священник. — Нам было сказано, што треба приготавлися до войны с москалями, и што самостійну Украину выбереме, бо Австрия и Нимеччина нам помогут.

— От кого то было сказано?

— От самого найяснійшого пана цисаря.

— А мате то на писмі, што цисарь то одобрил?

— О на писмі? Який ты невірний... На писмі я не маю, но довірочно было сказано так из Відня и Берлина.

— Я бы, йегомосць, тым німцам не вірил дуже, хоц бы и на писмі дали, бо я с німцами служил при войску, то знам, што они нашого чоловіка за нич не мают. А вы ани на писмі ничего не получили, но вірите. Они вас ошукают...

— Не ошукают, ніт, не турбуйся тым, Юрку... Мы маме мудрых проводиров, які не дадут себе ошукати. Мы будеме мати сильну украинску армию, со своими офицерами и генералами, то мы не позволимє німцам ошукати нас. И ты, Юрку, як чоловік войсковый, можешь скоро достати офицерску рангу, а потом високий уряд в нашей самостійной державі.

— Пребачте, йегомосць, я вам скажу правду, як на сповіди, што я не люблю войскову службу, я лем чекал, жебы выслужити свои рокы... Як бым хотіл, то я бы остался "на зулу" при войску, и то в правдивом цисарском, а не в якысом украинском, якого ище ніт.

— Буде, Юрку, буде украинске войско, бо мы всі украинці, 30-миллионовый народ постоимє за то.

— Я не буду за то говорити, йегомосць, бо я за Украину мало знам. Наш старый учитель нам все в школі говорил за Русь, за русский народ, до котрого и мы лемкы ту в горах належимє, а вы говорите, же нам треба тримати с Украином и воювати с рускыми.

Поп почервеніл. Видно было, што така бесіда Юрко выводила го из терпіння. На чолі у него выступила роса. Он встал, роспал реверенду и снял каучуковый колпир. Потом присіл снова к столи-

ку и продолжал бесіду.

Юрко, то долга история, як бы-м хотіл ти вшитко точно выяснити... В читальні мы о том широко говоримє, то даколи вшитко то выяснитє тобі, як начнешь ходити до нашей читальни. А теперь вірь мі, як отцу духовному, котрый присягал Богу говорити правду, вірь мі, што мы украинці, а тоты в России суть москали, и они суть цілком инша народность от нас, у них инша віра, инша бесіда, инша душа. Они найбільшы ворогы нашого народа, бо они поневолили нашу Украину и стоят нам на перешкодї до своей украинской державы. Они ани теперь не хотят признати, што есть украинский народ.

— Из вашей бесіды, отче, выходит, што москали не русскы, — замітил Юрко.

— Ніт, не русскы, они москали! — сказал горячо священник.

— Но у нас при войску німцкы офицеры, коли говорили о том народі в России, то называли го русским.

— То правда, Юрку, же в німцккой бесіди и теперь ище называют тот народ русским. але то помылка, бо москали украли русску назву от Киевской Руси, то-єсть от нашей Украины. В старину наш украинский народ мал назву Русь, але потом, як москали подшилися под тоту нашу назву, то мы для ясности приняли свою близшу родиму назву Украина, штобы нас никто не смішувал с москалями. Теперь то уж рішена справа. Цілый світ, всі учены признают, што мы украинский народ, цілком отмінный от москалей. А тот ваш учитель в селі, то просто стара вперта людина, котра не иде уж вперед с жытьом. Вот лару літ тому и Академия Наук в Петербургу признала украинский народ за особный народ, но лем ваш учитель не признає... А знашь, Юрку, што в Академии Наук в Петербургу найвысшы московскы учены сидят.

Юрко засміялся и покрутил головою.

— Отче, теперь я ище меньше розумію вас, як перше... Недавне ту говорили сте, што москали не хотят признати Украину, лем хотят ей знищити, а теперь снова говорите, што найбільшы московскы учены из Академии

Наук признали украинский народ.

— Но други москали не хотят признати, — сказал горячо священник. — Царь не признає, влада не признає и не дає свободы нашему народу. Длятого мы мусимє мати свое войско, штобы розбити Россию и выбороти собі самостійну украинску державу.

— То шкода говорити о том, — сказал Юрко, встаючи от стола. — Я не мам ничего против вашей Украины, если хочете ей мати, но я за Украину с москалями, як вы их называете, воювати не буду и тому до жадного вашого войска, до ниякой вашей січи належати не хочу... Будьте здоровы.

Взял капелюх и вышел.

С плєбании Юрко не ишол просто да хаты, лем завернул до школы, до старого учителя. Там застал и Богдана Бучка, котрый на літны вакации приїхал зо Львова к родичам. Тот Бучко был Юрковым ровесником, коли они оба ходили разом до сельской школы, але потом старый Бучко послал його до гимназии, а так на университет до Львова.

Были уж по обіді, але старый учитель и студент Бучко сиділи ище коло стола и пили чай. Привиталися с Юрком як стары знакомы и приятели. Учитель попросил Юрка сидати, а кухаркі казал принести ище один стакан чаю.

Бесіду начал первый Юрко:

— Я зашол до вас, г-н учитель, бо мя наш молодой поп барз на-злостил.

— Та што такого ся стало? — удивился учитель.

— Он организує якєси украинске войско до войны с Россиом и теперь по службі намавлял мене вступити до того войска, до якысой "січи".

— А то мазєпа тот поп! А то лайдак! А то нахал! — кричал учитель. — Того лайдака треба даяк укоротити, бо дуже собі позвалят в нашем селі... Подумайте, така зайда пришла собі деси от Сокаля на нашу Лемковщину и хоче ту свою мазєпинску пропаганду ширити!

Старый учитель дуже розгорячился, но студент оставался спокойным, даже зівнул, як бы му то вшитко выглядало дуже нудным. Потом нахилился к учителю

(Продовження з ст.3)

и сказав:

— Тоты "лайдакы", як вы их величате, украинскы попы маюť своих союзников и помощников по цілої Галичині, а и ту на Лемковщині.

— Я знаю, — сказав быстро учитель. — То австрийскы жандармы и польска шляхта.

— Но ніт, — заперечил, усміхаючись хитро, Богдан. — Австрийскы жандармы и польска

шляхта помогли бы им дуже мало, если бы не приготовили им поле нашы стары русскы патриоты — такы, як о. Дуркот, котрый перше ту был в нашом селі, а и вы, котрый ту учителюете по верх тридцет літ.

— Е кинь ты свои жарты, — сказав учитель.

— Но, я серьезно вам говорю.

— Знаю я твою серьезность... Отколи ходишь на тот университет, то с тебе зробился чистый анархист, и с тобом трудно поговорити, бо всьо валишь, всьо критикуешь...

Богдан встал от стола, достал из полочки книжочку издания о-ва Качковского во Львові и сказал:

— Посмотрте, ту есть головный пункт народной программы наших русских патриотов во Львові и по цілої Галичині — "Молися".

— А што в том злого?

— Што злого? — переспросил Богдан. — Та то, што така программа есть для малых дітей, а не для народа. Коли нашы мамы дома наганяют недорослы діти до молитвы, то нема в том нич злого, але коли народны лидеры цілу свою программу для просвіщения народа операют на таком пункті, то уж не народна просвіта, а работа для таких "лайдаков", як тот украинский попина в нашом селі. Вы стары русскы патриоты с Наумовичом и другими попами наганяли цілый час наших селян до церковной кошары. Перше вы мали ключы от той кошары, и вы были задоволены, што мате послушне стадо, но тепер римский папа и австрийске правительство отберают вам ключы и даюť украинским самостійникам на німецкой службі, то вы робите крик. И правильно, бо стадо належит до того, кто має ключы от кошары. Но вы и так не розуміете той простой истины, лем дальше наганяте народ до кошары.

— С тобом шкода говорити — ты страшный циник, безбожник и эксцентрик.

Богдан подошел к софі под окном, где на солиці лежала кітка.

— Учитель, погляньте сюда, я вам то покажу на примірі.

Богдан щипнул кітку за хвост. Як блискавица, кітка подскочила, обернулася с сыком к руці Богдана и в один и тот самый час плюнула и пазурами сягла до руки. Богдан шарпнул руком к собі, але всетаки одним пазуром кітка успіла задраснути йому палец.

— Видите! — сказав Богдан. — Того кота никто не просвіщав, но посмотрте, як он знае оборонити свое котяче достоинство и свое право на жизнь. А наш лемко? Його и бьют, и стрижут, и голят, а он ся не боронит, бо думат, што он лем на то створе-

ный. Таку просвіту вы му даєте ст малых літ. Кажут му постиги, он постит, як и тот уця в кошарі. Не дадут ей істи, она бечит. Так и наш человек, як нема што істи, то плаче, боженькат. А приде такой "лайдак" с ключами от кошары, то наш лемко не протестуе, лем иде за ним.

— Ну як мы стары уж так нич не вартаме, — сказав обиженно учитель, — то што вы молоды робите? Вот, ты такой муд-

рагель, и знашь так всьо очернить, але што ты робишь для народа?

— Я один, то што я могу зроби́ти? Хіба вырвати ту и там драпку от вашого кошара и выпустити одну або дві уці, котры смілійшы. А други не выйдут, хоц бы сте им и кошару розбили, бо ся боят, або привыкли до такого життя. Ту бы треба великой и долгой работы — на даких десяти літ, штобы ціле новое поколіние воспитати, и штобы нашы лемкы набрали иншого характеру и стали людьми, а не стадом. Але боюся, што того часу уж нам не дадут, бо видите, же зо вшиткых сторон натискают на тых бідных лемков, ділят их и розганяют по ріжных кошарах. Перше наш лемко сидіт ту в тых горах, за своими дебрями, сидіт разом с волками и дикими свиньями, думаючи, што никто го то не рушит, а оно выходит, што и ту го нашли.

Юрко, котрый за цілый тот час молчал, тепер встал от стола и сказал:

— Дуже интересно мні было послухати вашой бесіды, але я мушу уж итти до хиж... Одно мі тепер ясно, што тот поп пришол ту до нашего села люди дурити, а не учити... Дякую за чай, г-н учитель.

— Чекай, Юрку, и я иду, — сказал Богдан.

Обом треба было итти на вышній конец села, то пустилися стежками поза хижы.

— Што ты думаешь, Юрку, робити тепер за собом? — спытался Богдан. — Глядашь жены и сідашь на господарку, ци ніт?

— Не знам, што робити.

— Втікай зо села, бо ту пропадешь.

— Та где втікати?

— Світ широкий, то есть ище где... на венгерску сторону, або до Чех, до России, до Америки, а навет до Африкы меже негров, но ту не оставайся... Хибаль маш дівчину, то жаль лишати?

— Тато мя женят с Чуваковом Параском, — сказал с насмішливым тоном Юрко. — Обіцуют с ньом помірок, корову, теличку, и т. д.

— А ты што на то?

— Я ище нич им не отповіл, но волю до Африкы втечи, як ты говорил, чым женитися с Параском.

— Видишь, Юрку, тото біда с женячком у наших людей, же як женят человека, то звычайно глядают му коровы, телички, помірка, а не жены.

— Тепер я переконался, же правду говоришь.

— Ну а свою дівчину машь, Юрку, с котром можна бы оженитися и без коровы... так по любви?

— Ты певно знашь ліпше Мартинину Крестину, як я, бо я штыри рокы не жил ту в селі — што бы ты сказав про ню?

— Я ти могу повісти, же Крестина шиковна дівка и с характером... Ты виділ тоту кітку у учителя, як я ей зарвал, то Крестина с таким характером — не даст собі до кашы наплювати никому. В иншом краю, где люде суть людьми, така дівка, як Крестина, то золото, не жена, але ту у нас она не вартат нич, бо бідна.

— То правда, што шиковна дівка, — сказав тихо Юрко.

— Но женитися не можна с ньом, бо тато не дадут, — додав Богдан.

Юрко не отвітил ничего, як бы не чул послідных слов. Хвилю ишли так в молчании. Але Богдан остановился.

— Юрку, я ище зайду ту до сестры... Так майся добре. А памятай, што я ти говорил — світ широкий, и добрый хлоп в світі не пропаде.

ЧАСТЬ III.

Дома Юрко застал уйка Максима. Тот Максим, старший человек, был уж два разы в Америкі. Тепер послідный раз лем два місяцы тому вернулся из-за моря. Он был широкой натуры, любил выпити и повеселитися, а за подарку на своем грунті в селі дуже не дбал.

Юрко зауважил, што на столі была солонина, сыр, масло, хліб и кварта горілкы, и уйко был весело настроеный. Няньо рідко коли приносил горілку до хиж, хіба на велике свято або на керменш, як стрык, женатый в сусідном селі, заходил раз в року на гостину до родного гнізда Трудилов. Так Юрко зараз познал, о чом буде бесіда, но старался не подати того по собі. Привитался як звычайно и сіл на лавку. Уйко налял горілкы и поздоровкал:

— На твое здоровье, Юрку, жебы сме скоро потанцували на твоем весілю!

Выпил и налял другу для Юрка. Юрко выпил за здоровье уйка, але удал, же за весілье пожелание не чул, бо обернул бесіду в иншу сторону:

— Уйку, не цнеся вам за Америком?

— Правду повісти, Юрку, же ся цне — верабоже, ся цне... Но як ем был в Америкі, то ся мі цло за крайом, за своим хижом, женом и дітми.

— А де воліли бы сте жити, уйку — ту ци в Америкі?

Уйко махнул руком и посміялся.

— Розуміеся, же в Америкі... Там богатство незмірне, всяди цента приробишь, а ту в наших горах, та и в цілої Австрии дзяд на дзяді... То, Юрку, ани поровнати ся не даст наше крайове дзядовство с Америком.

Уйко розохотился до бесіды, налял ище чарку и поднос ей в гору:

— Най же Америка, а наше австрийске и польске дзядовство най пропаде!

Ту Лешко не вытерпів, и вмінался до бесіды, хоц не был бесідливой натуры.

— Не гнівайте Бога, куме, бо ту мате свой грунті и сте собі гадза на своем маетку, а в той

(Продовження з ст.4)

Америки мусіли сте робити, вибачайте за слово, як найміт.

Лешко и Максим были шваграми и кумами, але в бесіді кумали собі.

— Ей, куме! — отповіл Максим. — Як бы вы виділи мене в Америці в неділю, што я їл, што я пил, як я уберался, то вы бы сами признали, же ліпше быти в Америці наймітом, як ту первым газдом в селі... Та я в Америці и три рази на день мясо їл, білий пшеничний хліб все на столі валялся, аж чоловіку приїлся, а пива, виски я за день веце попил, як ту за цілий рок.

— Най буде, як хоче, куме, але ту мы на своїом власном и робиме для себе, для своїой фамилии... Як кто пильнуе, старатся, то и ту голоду на него нема.

— Но, куме, — засміялся Максим, — добре вам так говорити, бо у вас, хвала Богу, ище поля дост, то можете и десять штук худобы виховати, але ци дуже маме таких в селі?

— Най ся старат, як я ся старам, то у каждого буде.

— Хоц бы ся старал и перестарал, то надармо, бо як вы мате поле, то уж другий того поле не може мати. Дайме на то, же я хочю пристаратися о веце поля, то треба дакого забити с цілом фамилиом, або зо села выгнати, жебы достати його поле... Я мам пару стівок, што-м заробил в Америці, але як бы-м так хотіл купити тоту вашу луку коло мойой хижы, то ми не отпродате?

Я на дзяду не сходжу, куме, жебым свое поле продавал.

А видіте! — отвітил, торжествуючи, Максим. — Вы ище на дзяду не сходите, але векша половина газдов в селі уж зыцли на дзядов, бо мы в дзядовском краю жиєме, и як бы не Америка, то половичка люди в нашом селі ходила бы уж с торбами.

— Та чого?

— Чого?... Вы лем порахуйте, скільки з нашого села люди ест теперь в Америці, и скільки они гроша присылают або привозят з Америки, то будете знати чого... Як ся не мьлю, то ваша хижа одна в цілом селі, з котрой никто не мусіл іхати ище до Америки.

— Та як тоты наши люде живут в Америці? — вмішался Юрко.

— Роблят по майнах, по фабриках, зарабляють добры центы, и живут так, як у нас панове по містах.

— Та где ся там, уйку, тилько той роботы для вшиткых набрало, и тилько пінязи? Ту підешь до міста, ци до Горлиц ци до Нового Санча, но роботы не найдешь...

Максим налял ище чарку и выпил, потом подал Юркови, а так понукнул и куму, Лешкову жену. Она отгварялася, але далася напросити. Як уж обышол есіх, то вернулся до прерванной бесіды.

— Гваришь, Юрко, где ся в Америці тилько роботы бере и пінязи... Што я зо свого розуму нашол, то ест так, же там ся никто роботы не ганьбит, ци богатый, ци бідный — каждый робит, або шпекулюе, и так вшиткы разом тилько роботы наробили, же завсе роботы веце ест, як люди, и за то они берут и на-

ших люди до роботы и добре им платят. А ту ид до міста, то пан собі снацеруе, в каретах ся возит, в карты грае, а роботы ся ганьбит, лем с бідного хлопа тяне на тоту панске житья. За то ту роботы нее, и вшитко на дзяду сходит, як хлоп так и пан...

Уйко говорил бы и дальше, але Лешко перервал:

— Куме, може бы мы и дашто инше побесідували, бо час сходит... Ходме до издебкы разом с Юрком, то расповісте му за тоту справу...

— Добре, же сте ми пригадали, — згодился живо Максим.

Перешли до другой комнаты и зачинили за собом двери. Як посідали, то уйко начал просто:

— Юрку, ту за твою женячку буде бесіда. Ты знашь, же кум уж не можут так робити, як давнійше, то ты мусишь братися до газдовкы, а газдовати без жены не можешь. На таке велике газдовство, як у вас, можна и зо женом достати добре віно, то кум мя просили зайти до Чувака и перевідатися, што он бы дал, так наприклад, с Параском...

Если бы так с Юрком говорили два дни тому, коли он первый раз почул о той женячкі, то напевно он подскочил бы под повалу и посварился бы и с уйком и с няньом, но за послідны два дни он передумувал то много раз и постановил собі як можна найспокойнійше отвязатися от цілой той справы. Он роздумал, што с няньом не треба му задератися, бо с няньом он мусит говорити ище за иншы діла. Так Юрко слухал терпеливо. Уйко посмотріл на него уважно и продолжал:

...Обое Чувакы, а и Параска, были барз рады, як я им то вспомнул, и згодилися дати с Параском цілий помірок, тоту барнасту корову, одну ялівку и полну домову выправу, як для молодой газдыни... Так што ты на то повішь?

— Нич не повім... бесідуйте дальше.

— Як так, — сказал задоволенно уйко, — то можна давати на оповіди и приготавливатися до весіля... Правда, перше зайдеме ище до Чувака на гостину — на зальоты.

— А што Чувак и Параска от мене хотят? — спросил спокойно Юрко.

— Ей, што они можут хотіти! — вмішался няньо. — На таке газдовство берешь дівку, то што им ище треба?

— Почкайте, куме, — сказал Максим. — Треба повісти, як ест, жебы потом при зальотах не было даякой суперечкы... Чувак повідат, же помірок перепише на тебе, але и няньо мают переписати цілий грунт так само на тебе, а як не цілий отразу, то хоц половину перед весільом.

— То так сте ся погодили? — спросил Юрко.

— Но ище цілком мы не погодилися, бо кум не хотят розрывать грунт, а най буде вшитко вкупі, жебы по их смерти ціле газдовство перешло на тебе, а ты бы мал сплатити Ульку и обох братов.

— Того сплатку не мусишь страхатися, Юрку, — сказал Лешко, — бо и я ти поможу.

— Так то значит, няню, — сказал поволи Юрко, — што вы хочете, абы я женился с Чуваковом Параском на наше газдовство, але грунт вы бы тримали?

— Сыну, я грунт зо собом до гробу не заберу, то по мойой смерти вшитко, што ест, и што приробиме, перейде на тебе, бо ты найстарший в нашой фамилии. А як долго я жию, то никому ся зо своего грунта не выпишу, бо ріжны випадкы бывають... Вот, старый Качур записал грунт зятьови, а потом зять выгнал го из хижы и пустил по жебрашью.

— Так, то правда, але знате, што Фецко Галянтишин оженился на грунт без запису, а потом та-то выгнал го зо женом з хижы и записал грунт молодшому сынови.

— Не поровнууй, Юрку, старого Галянтишиного до своего няня, — сказал уйко, — бо няньови своему можешь вірити, же тоби зла не хоче.

— Я не поровную, лем хотіл ем пригадати, же и такы випадкы бывають.

— Так то от тебе залежит, Юрку, — наперал дальше уйко, — бо я певный, же старый Чувак згодится и так, як твои няньо говорят... Чувакы барз хотят мати тя за зятя... Ну што, идеме на зальоты?

— Як уж на то пришло, — отповіл Юрко, — то я вам повім, няню, и вам, уйку, же я не думам женитися и газдовати в селі. Вы, няню, тримайте грунт для Штефана, а я иду до світа. Я бы вас просил лем дати ми на дорогу зо дві стівкы, и то буде мой сплаток... я зараз выпишуся з грунта.

— Што ты бесідуешь — удивился Лешко.

— Певно до Америки хочешь? — замітил Максим.

— Може до Америки, може до Німеччины, а може до России — світ широкий, то дагде місце найдеся и для мене, — отвітил Юрко.

— Я таке не розумію, — сказал уж гнівно Лешко. — Чого поневератися ти по світу, як ту маш што робити?

— О том не говорме, няню, бо я уж так постановил... Дате ми на дорогу?

Лешко молчал хвилию. Но видно было, што злость накіпуе в нем. Потом проговорил різко:

— Ніт, не дам!

Юрко не сказал ани слова больше. Встал от стола и вышел из хаты.

Солнце зашло уж за гору, и показувалися первы звіды. После парного, знойного дня подуло с полей освіжающим вітерком.

В первый момент Юрко не знал, куда повернутися. Найперше пришло му в голову, штобы итти просто до Крестины и расповісти ей цілу пригуду. Уж вышел на стежку, яка вела поза хижы на нижний конец села, але нараз затримался. "Што я ей скажу?" — блисло му в голові. — "У мене ніт ниякого плану, то знова выставлю себе на сміх..."

Постоял так хвилику, а потом рішил зайти до Богдана и порадитися с ним.

(Далій буде)